

Nr 3.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående indexreglering av folkpensionerna m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 169, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Senander m. fl.* hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t snarast inför riksdagen framlägger förslag till indexreglering av folkpensioner m. m., avsedd att tillämpas i samband med ikraftträdandet av den nya folkpensionslagen».

Beträffande de skäl som anförts till stöd för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Vid 1946 års riksdag antogs efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 220 en ny lag om folkpensionering. Denna lag, *lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering*, skall träda i kraft den 1 januari 1948. De pensionsförmåner, som skola utgå enligt 1946 års lag om folkpensionering, äro icke indexreglerade.

Frågan om indexreglering av folkpensionerna var vid tillkomsten av 1946 års lag föremål för övervägande. Socialvårdskommittén avlämnade i november 1945 ett betänkande med förslag till ny lag om folkpensionering (SOU 1945: 46) och avvisade i detta betänkande tanken på indexreglering av folkpensionerna med följande motivering:

I Danmark äro folkpensionerna förenade med rörliga tillägg. Kommittén har emellertid icke föreslagit sådana tillägg, enär dessa medföra ett mycket betydande merarbete i fråga om pensionernas uträkning och utbetalning, om de skola anslutas till växlingarna i penningvärdet. Det synes icke heller nödvändigt att ändra folkpensionernas storlek vid mindre betydande växlingar i prisnivån. Av socialstyrelsens förut berörda undersökning framgår sålunda att folkpensionärernas levnadskostnader synas vara underkastade mindre variationer än levnadskostnaderna för hela folket. Därtill kommer den omständigheten, att om levnadskostnaderna komma att sjunka kort tid efter det att folkpensioneringsreformen genomförts, även pensionsbeloppen skulle komma att sänkas.

Skulle en sådan höjning av folkpensionärernas levnadskostnader inträda, att statsmakterna finna behov föreligga av procentuella dyrtidstillägg böra sådana införas genom särskilt beslut. Anordningen med för hela riket lika tilläggspensioner förenade med bostadstillägg underlättar i hög grad möjligheten att införa rättvist avvägda dyrtidstillägg, i det att olika procent-satser kunna tillämpas med avseende å tilläggspensionerna och å bostadstilläggen. Den av kommittén förutsatta omläggningen av utbetalningssystemet underlättar utbetalningen av eventuellt önskvärda dyrtidstillägg.

Kommittén var icke enhällig i detta uttalande. Tre ledamöter framhöllo sålunda reservationsvis att de ansåge en indexreglering ligga i linje med lagstiftningens syfte, varför statsmakterna redan vid den förestående behandlingen av reformen borde uttala sig för att en närmare undersökning av problemet skulle verkställas så snart stabilare ekonomiska förhållanden inträtt.

Det av Kungl. Maj:t till 1946 års riksdag framlagda förslaget till lag om folkpensionering innehöll icke någon bestämmelse om indexreglering.

I motionen II: 486 vid 1946 års riksdag av herr Senander m. fl., vilken motion väckts i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om folkpensionering, hemställdes, att bestämmelser om indexreglering av folkpensionsförmånerna infördes i lagen om folkpensionering. Vidare hemställdes i likalydande motionerna I: 321 av herrar Petersson och Annér och II: 488 av herr Ohlin m. fl., att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en undersökning utan dröjsmål skedde rörande lämpligaste sättet att bereda de till folkpension berättigade säkerhet för bibehållande av det realvärde pensionen hade vid den tidpunkt då beslut om pensionsreformen fattades.

Första särskilda utskottet, som behandlade propositionen och de i anledning därav väckta motionerna, inhämtade yttrande från fullmäktige i riksbanken beträffande frågan om indexreglering.

I sitt yttrande förklarade fullmäktige sig i huvudsak ansluta sig till socialvårdskommitténs ståndpunktstagande beträffande indexregleringen. Därjämte tillade fullmäktige:

Förslag till åtgärder i syfte att tillgodose önskemålet att bibehålla folkpensionens realvärde måste ses i sitt penningpolitiska sammanhang. Varje system med automatisk anpassning av löner och pensioner till prisnivåns förändringar tenderar att förstärka de primära prisrörelserna och minskar utrymmet för åtgärder till skydd för penningvärdet. Redan systemets nuvarande omfattning innebär i dessa hänseenden under förhandenvarande omständigheter påtagliga risker. Det kan därför tänkas komma att visa sig nödvändigt att ompröva den hittillsvarande ordningen med indexreglerade inkomster. Mot denna bakgrund framstår det som angeläget, att en utvidgning av området för dylik automatisk anpassning undviks. Detta gäller även folkpensionerna. Införandet av en garanti för folkpensionsförmånernas realvärde skulle för övrigt sannolikt komma att medföra krav på motsvarande garantier beträffande övriga sociala förmåner.

Då fullmäktige i enlighet med det anförda av penningpolitiska skäl se sig tvungna att avstyrka en automatiskt verkande garanti för folkpensionsförmånernas reala värde, förutsätta i stället fullmäktige, i likhet med socialvårdskommittén, att statsmakterna vid mera väsentliga stegringar av levnadskostnadsnivån taga under övervägande behovet och möjligheten att bereda folkpensionärerna en av förhållandena betingad kompensation. Grunderna för en sådan kompensation måste givetvis bliva beroende av den vid tillfället rådande situationen. Försök att i nuvarande läge överblicka de

reala och finansiella möjligheterna att kompensera framdeles inträffande mera betydande ökningar av levnadskostnaderna samt att med ledning härav utreda och fastställa normer för det framtida handlandet i förevarande hänseende bli sannolikt av föga värde. Däremot synes det vara lämpligt, att levnadskostnadsutvecklingen för folkpensionärerna fortlöpande följes, så att statsmakterna på ett tidigt stadium kunna förbereda av utvecklingen påkallade åtgärder.

Första särskilda utskottet yttrade beträffande frågan om indexreglering i sitt utlåtande, nr 1, följande:

Utskottet finner de av socialvårdskommittén och fullmäktige för riksbanken uttalade skälen mot indexreglering av folkpensionsförmånerna äga sådan styrka att de icke kunna förbigås. Utskottet kan sålunda icke förorda att i lagen om folkpensionering nu införas bestämmelser om sådan reglering. Ej heller synes utredning härom behöfelig. Däremot är det enligt utskottets mening i hög grad önskvärt att levnadskostnadsutvecklingen för folkpensionärerna fortlöpande följes, så att statsmakterna kunna utan dröjsmål vidtaga de åtgärder, som påkallas av densamma. Utskottet anser det nämligen vara av synnerlig vikt att det skydd folkpensioneringen avser att lämna icke försämras, utan att pensionsförmånernas realvärde upprätthålles — i varje fall för de pensionstagare som äro väsentligen beroende av folkpensionen för sin försörjning. I vad nu sagts får dock icke inläggas den tolkningen att pensionsbeloppen skola ändras vid mindre betydande växlingar i prisnivån.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att motionerna I: 321, II: 488 och II: 486 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Reservation anfördes beträffande frågan om indexreglering av herrar Holmbäck och Ohlin, som ansågo, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 321 och II: 488 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en undersökning utan dröjsmål skedde rörande det lämpligaste sättet att bereda pensionstagarna säkerhet för bibehållandet av det realvärde pensionen hade i juni 1946.

Med godkännande av utlåtandet biföll riksdagen utskottets hemställan.

Såsom framgår av ovanstående redogörelse har frågan om indexreglering av folkpensionerna nyligen varit föremål för riksdagens prövning. De skäl som därvid anförts mot indexreglering äga allttjämt giltighet. Enligt utskottets mening ha dessa skäl en sådan styrka, att utskottet icke anser sig kunna biträda det i förevarande motion framställda yrkandet om indexreglering av folkpensionerna. Ehuru utskottet alltså icke anser sig kunna tillstyrka en automatiskt reglerad dyrtidskompensation för folkpensionärerna, vill utskottet dock understryka vikten av att pensionsförmånernas realvärde upprätthålles. En sänkning av detta realvärde skulle kunna medföra att de vid 1946 års riksdag genomförda förbättringarna av folkpensionerna bliva illusoriska. Därest levnadskostnadsnivån skulle undergå en mera märkbar stegring, blir

Utskottet.

det uppenbarligen nödvändigt att på ett eller annat sätt bereda folkpensionärerna kompensation för de högre levnadskostnaderna. Vid 1946 års riksdag framhöll också första särskilda utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande, att det vore i hög grad önskvärt, att levnadskostnadsutvecklingen för folkpensionärerna fortlöpande följdes, så att statsmakterna utan dröjsmål kunde vidtaga de åtgärder, som påkallades av densamma. Utskottet anser sig således ha anledning att förutsätta, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på problemet och vid behov företager erforderliga åtgärder.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 februari 1947.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Närvarande: se under utlåtandet nr 4.

Reservation

av fröken *Osvald* och herr *Jacobsson* i Igelsbo, vilka anför:

Såsom utskottet framhållit är det av vikt att folkpensionsförmånernas realvärde upprätthålles, och vi anse att detta bör garanteras i Sverige såsom i Danmark genom stadganden om rörliga tillägg, avpassade efter index och utgående vid stigande levnadskostnader. Givetvis måste önskemålet att bibehålla folkpensionernas realvärde hedömas i sitt penningpolitiska sammanhang. Detta skäl emot indexreglerade tillägg till folkpensionerna torde emellertid på den grund äga mindre betydelse, att det här rör sig om pensioner, som representera existensminimum, och dylika pensioners realvärde torde statsmakterna icke kunna låta sjunka. Om levnadskostnaderna stiga, torde därför under alla omständigheter tillägg till pensionerna komma att beslutas av statsmakterna. Finnes emellertid en på förhand beslutad, automatiskt inträdande lagstiftning om tillägg, komma folkpensionärerna att snabbare få kompensation för ökade levnadskostnader än om statsmakterna måste fatta särskilda beslut om tillägg. Om tilläggen äro beslutade på förhand, komma också folkpensionärerna att känna större trygghet.

En lagstiftning om indexreglerade folkpensioner kan emellertid först införas efter en ingående utredning. Vi hemställa därför,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om utredning rörande indexreglering av folkpensionerna, avsedd att träda i kraft om levnadskostnaderna stiga.